Голас Радзімы

№ 52 (2038)
24 снежня 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Імклівы бег часу. Лічаныя дні засталіся да сустрэчы Новага года. Для Валянціны ЦАКОЎСКАЙ 1987-мы пакіне добрую памяць, бадай, на ўсё жыццё. У адыходзячым годзе ёй была прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР. Валянціна Іванаўна працуе вязальшчыцай Брэсцкай доследна-эксперыментальнай фабрыкі верхняга трыкатажу. Прысуджэнне ёй прэміі—яскравы прыклад таго, што ў нашай краіне кожны чалавек — акадэмік, вядомы вучоны, просты рабочы—мае магчымасць добрасумленнай працай заслужыць самую высокую ўзнагароду.

Выступление М. С. Горбачева по советскому телевидению

Добрый вечер, дорогие товарищи!

Завершился визит в Соединенные Штаты Америки. Путь к нему был непростым: были Женева, Рейкьявик, интенсивный диалог между руководителями Советского Союза и Соединенных Штатов, напряженные дипломатические переговоры.

Мы постоянно взаимодействовали со своими союзниками, происходил активный обмен мнениями с руководителями других государств. Мы особенно внимательно прислушивались к настроениям международной общественности, деятелей науки и культуры, представителей различных политических течений, выступающих за мир. Все это обогащало наше представление о происходящих в мире процессах, придавало уверенность в том, что мы действуем в правильном направлении.

Таким образом, мы ехали в Вашингтон, имея мандат своего народа, своих союзников и учитывая настроения и чаяния миллионов людей доброй воли во всем мире.

Направляясь в США, мы очень основательно готовились, всесторонне взвешивали и не раз обсуждали в Политбюро принципиальную позицию, с которой будем там выступать, еще раз просчитали все с военно-технической точки зрения. Философско-политической основой этой подготовки были решения XXVII съезда нашей партии и провозглашенная 15 января 1986 года программа безъядерного мира.

Содержание и результаты визита известны. Мы подписали с президентом США Договор о ликвидации ракет средней и меньшей дальности. Достигнутое соглашение по этому вопросу — крупное событие в мировой политике, победа нового политического мышления.

В центре интенсивных переговоров, которые заняли большую часть всего времени, были вопросы сокращения стратегических наступательных вооружений. Мы подтвердили нашу готовность на 50-процентное сокращение СНВ при условии сохранения Договора по ПРО в том виде, в котором он был принят в 1972 году. Что и отражено в совместном заявлении по итогам встречи. Мы вновь остро поставили вопрос о необходимости скорейшего заключения договора о полном прекращении ядерных испытаний. Основательно были обсуждены вопросы ликвидации химического оружия и сокращения обычных вооружений и вооруженных сил в Европе.

В общем, мы стремились, чтобы вопросы разоружения, снятия ядерной угрозы, ослабления напряженности, конфронтации в мире, укрепления новых подходов в строительстве международных отношений были выдвинуты на первый план. Так оно и произошло на самом деле в ходе переговоров.

Главным итогом вашингтонского визита является, конечно, подписание Договора о ликвидации двух классов ядерных ракет. Это первый шаг по реальному уничтожению ядерного арсенала. Еще вчера для многих это казалось утопией. Сегодня это становится фактом.

Говорят, что сделан лишь скромный шаг — человечество избавится всего от 4 процентов ядерного оружия. Но не надо забывать, что, по подсчетам ученых, для того чтобы уничтожить все живое на Земле, достаточно 5 процентов.

Но и это еще не все. Договор всем показал возможность поворота от гонки вооружений к разоружению. Теперь дело за [illegible], чтобы сохранить атмосферу, которая позволила заключить договор, действовать и дальше конструктивно и последовательно. А для этого в первую очередь необходимо придать договору законную силу — ратифицировать его.

Что касается Верховного Совета СССР, то я надеюсь, что он поддержит соглашение, ибо такова воля нашего народа. Немаловажно и то, что многие депутаты Верховного Совета, его комиссии, в первую очередь иностранные комиссии, практически участвовали в рассмотрении вопросов, связанных с подготовкой договора.

Мы знаем, что в США идет борьба вокруг ратификации. Но мы также знаем и то — и это мы еще раз особо остро почувствовали, находясь в Америке, — что американский народ поддерживает этот договор.

Сейчас время очень ответственное. И я хочу сказать вам, что на встрече в Берлине руководителей стран — участниц Варшавского Договора в полную силу проявилось понимание значимости и переломного характера данного момента. В принятом коммюнике, единодушно одобрив итоги визита, они решительно заявили, что и на новом этапе будут действовать согласованно в интересах разоружения и международного сотрудничества.

Можно сказать, что и в большинстве стран мира весьма позитивно отреагировали на итоги вашингтонской встречи.

Но когда происходит ломка старых воззрений, неизбежно возрастает сопротивление со стороны тех, кто связывает с ними свое политическое и материальное благополучие. Прошло всего три дня после нашего возвращения, а определенные круги в Соединенных Штатах, да и в других западных странах уже мобилизуются, чтобы предотвратить изменения к лучшему. Все громче раздаются голоса, призывающие руководство Соединенных Штатов не заходить далеко, остановить процесс разоружения. Требуют срочно принять меры по «компенсации» ликвидации ракет средней и меньшей дальности путем подтягивания в Европу и к Европе новых ядерных сил, модернизации остающихся там ядерных и других вооружений. Кое-кто даже пытается утверждать, будто переговоры в Вашингтоне сняли разногласия по такому вопросу, как СОИ. И под этим предлогом призывают к форсированию этой программы.

Прямо скажу: это опасные тенденции и недооценивать их нельзя. Они могут подорвать наметившийся поворот в процессе демилитаризации международных отношений.

Мы рассчитываем, что мировое сообщество, прежде всего народы Соединенных Штатов и Советского Союза, здоровые силы во всех странах удвоят усилия, чтобы уберечь первый росток ядерного разоружения, пробившийся через бетонные толщи предрассудков и стереотипов враждебности. Сейчас очень важно, как говорится, всем миром способствовать углублению позитивных тенденций, укреплению взаимопонимания и сотрудничества. Достигнутые договоренности представляют собой исторический шанс для всего человечества начать избавляться от тяжкого бремени милитаризма и войны, которые не только собирали чудовищные человеческие жертвы, но и отбрасывали назад экономическое развитие, материальную культуру, сковывали свободу, духовное и социальное творчество народов.

В ходе визита при обсуждении всех вопросов так или иначе вставал вопрос о роли и ответственности Соединенных Штатов и Советского Союза, о том, как они должны взаимодействовать, как строить отношения, ибо это важно и для самих наших двух стран, и для мира в целом. Понимание этого растет не только в Советском Союзе, но и в Соединенных Штатах. Это мы заметили, встречаясь с политическими и общественными деятелями, с представителями науки и культуры.

В наших беседах с президентом и другими американскими политиками мы не раз подчеркивали — надо понять новые реальности и соответственно действовать в отношениях друг с другом, сосуществовать, с уважением относиться к выбору каждого народа.

Мы прямо сказали, что приехали в Вашингтон не для того, чтобы заниматься препирательством, взаимными обвинениями — а к этому весьма часто прибегает американская сторона, — мы приехали для того, чтобы заниматься реальной политикой.

Конечно, я думаю, для всех [illegible], товарищи, интересно узнать, какова была реакция, поведение администрации Соединенных Штатов, каковы ее позиции, ее взгляд на наши отношения, происходят ли тут какие-либо перемены? Мы в делегации не раз обменивались мнениями по этому нелегкому для понимания вопросу. И должен вам сказать: если стоять твердо на почве фактов, не впадать в преувеличения, то о коренном переломе в наших отношениях пока говорить рано, пока рано.

Тем не менее хочу отметить, что диалог с президентом и другими политическими деятелями Соединенных Штатов был иным — более конструктивным, чем прежде. Из общения с представителями интеллектуальных и деловых кругов, средств массовой информации я также вынес впечатление, что перемены происходят. Но особенно обратило наше внимание, как нарастала волна, волна доброжелательства со стороны простых американцев — по мере того, как они — через телевидение, печать — узнавали, с чем мы приехали, каковы действительно наши взгляды, чего мы хотим и как на самом деле советские люди относятся к Америке и американцам.

Я сказал президенту: советское руководство готово к тому, чтобы переводить наши взаимоотношения в русло взаимопонимания, в русло конструктивного взаимодействия в интересах наших стран и всего мира. Именно в этом контексте мы ставили и другие вопросы, приглашая администрацию Соединенных Штатов к совместным поискам развязок наиболее острых проблем современной политики.

Перед собеседниками мы настойчиво поднимали вопрос о возможностях наших двух стран по оказанию содействия в политическом урегулировании региональных конфликтов.

И хотя мы тут не продвинулись далеко, однако дискуссия по этим вопросам внесла большую ясность и позволяет рассчитывать на продолжение диалога.

В совместном советско-американском заявлении на высшем уровне, как вы заметили, большое место отведено развитию двусторонних отношений между СССР и США. По ряду вопросов достигнуты конкретные договоренности — в сфере научного сотрудничества, культурных обменов, контактов между людьми. И на переговорах, особенно на встрече с представителями деловых кругов, заинтересованно обсуждались вопросы расширения экономического сотрудничества, торговли. Позитивные перемены в этой сфере имели бы большое значение и для улучшения всей атмосферы советско-американских отношений, да и обстановки в мире. Но тут, как мне уже приходилось говорить, потребуются огромные усилия с обеих сторон, прежде всего — с американской, по вине которой нагромождено немало искусственных преград на пути к нормальным взаимовыгодным экономическим связям.

Хотел бы, дорогие товарищи, сказать вам вот еще о чем. Визит в США очень ясно показал, с каким вниманием весь мир следит за нашей перестройкой. Задают бесчисленное количество вопросов, самых разнообразных. Что такое перестройка? Есть ли ей сопротивление? Насколько решительно мы с вами настроены в пользу перестройки? Не остановимся ли мы на полпути? Принимает ли народ столь глубокое обновление советского общества?

Это действительно неподдельный, искренний интерес к тому, что происходит в советском обществе на путях перестройки. Он свидетельствует о признании роли нашей страны в современном мире. А для нас с вами это еще одно напоминание о том, что чем успешнее мы будем вести революционное дело перестройки, тем успешнее пойдут дела и на международной арене.

Такова сегодняшняя реальная ситуация, такова диалектика мирового развития, еще одно свидетельство взаимосвязанности и целостности современного мира при всем его разнообразии и противоречивости. Это мы с вами должны хорошо понимать, иметь в виду, когда решаем конкретные, практические задачи в любом городе, в любой деревне, в каждом трудовом коллективе и в целом в стране.

Позвольте высказать слова признательности советским людям за нарастающий вклад в перестройку, за ответ делом на призыв партии к революционному обновлению общества, за активное участие в начавшихся преобразованиях, за поддержку усилий Центрального Комитета и правительства в борьбе за утверждение мира. Без всего этого не было бы успеха на прошедших переговорах, да и сами они едва ли могли бы состояться.

Спасибо вам, товарищи!

Давайте поздравим себя с успехами и будем продолжать трудиться дальше.

Всего вам хорошего!

БССР—ПНР: РАЗВІВАЕЦЦА ПРЫГРАНІЧНЫ ГАНДАЛЬ

«ПАДЛЯСКА», «ЗУБР», «ПАЛАНЕЗ»? А МОЖА «СВОЯК»?

У ПЕРШЫЯ дні снежня ў Гродне адкрыўся новы магазін. Што ж, гэта навіна, безумоўна, прыемная для гараджан, але сёння да незвычайных яе ніяк не аднясеш. Не сталі б, хутчэй за ўсё, прыгадваць пра тое і мы, калі б не адна акалічнасць. Справа ў тым, што пакуль у нашай рэспубліцы магазінаў з такой спецыялізацыяй больш няма: гандаль у ім ідзе толькі таварамі, атрыманымі па прамому абмену з польскімі партнёрамі з Беластоцкага ваяводства. Наша газета коратка ўжо паведамляла сваім чытачам пра прыгранічны гандаль (менавіта такую назву атрымала з'ява). Зараз жа раскажам пра яго больш падрабязна.

Сёлета, першага чэрвеня, у Польскай Народнай Рэспубліцы, у Беластоку, адбылася міжнародная выстаўка-кірмаш «Дружба». Яна стала пераломнай вяхой у вядзенні прыгранічнага гандлю паміж польскім і савецкім бакамі, які, дарэчы, існуе ўжо не першы год (калі дакладна, то з 1982-га). Але дагэтуль справа не набывала вялікага размаху з-за яе вельмі складанай арганізацыйнай структуры. Паміж непасрэднымі ўдзельнікамі абмену, мясцовымі гандлёвымі работнікамі, у нашай краіне, напрыклад, стаяла яшчэ ўсесаюзная кантралюючая і каардынуючая ўстанова—аб'яднанне «Саюзпрамімпартгандаль», падпарадкаванае Міністэрству гандлю СССР. Усё ішло праз яго, хаця для абмену з нашага боку выкарыстоўваліся толькі свае, беларускія рэсурсы, а тое, што атрымлівалі ад партнёра, таксама рэалізоўвалася толькі на тэрыторыі рэспублікі. Акрамя таго, створаная многаступенчатасць і адсюль залішняя рэгламентаванасць значна ўскладнялі і адбор тавару для абмену, і яго ацэнку. Такое становішча ніяк не магло спрыяць далейшаму развіццю прыгранічнага гандлю і патрабавала радыкальных перамен у арганізацыі справы. І яны адбыліся згодна з савецка-польскім Міжурадавым пагадненнем у кастрычніку 1986 года.

У Гродне я сустрэлася з начальнікам упраўлення гандлю Гродзенскага абласнога выканкома Уладзімірам Патаповічам, адным з тых, хто гэту справу, як кажуць, робіць уласнымі рукамі. На маё пытанне, што ж галоўнае ў сёлетніх новаўвядзеннях, у чым іх найпершы сэнс, ён адказаў так: «Мы атрымалі самастойнасць у гэтай справе і зараз маем магчымасць вырашаць усе звязаныя з ёю праблемы так, як самі лічым лепшым для нашай вобласці, для нашых пакупнікоў». Уладзімір Антонавіч расказаў пра вельмі кароткую і простую схему сённяшняга прыгранічнага абмену.

На выстаўцы ў Беластоку дэлегацыі з Гродна, куды ўваходзіў і ён, былі прадстаўлены ўзоры тавараў, якія можа прапанаваць ім партнёр—Беластоцкае ваяводства. Тады ж былі заключаны і кантракты. Як з аднаго, так і з другога боку ўся маса тавару ацэньвалася спачатку ў нацыянальнай валюце прадаўца, а потым ішоў пераразлік па курсу не[illegible]лёвых плацяжоў паміж ССС[illegible] і ПНР. Вось тут ужо аб'ёмы ўраўноўваліся і рабіліся эквівалентнымі. Кантракт з боку гродзенцаў падпісаў сам У. Патаповіч.

Дастаўка тавараў зараз ідзе непасрэдна з мясцовых гандлёвых баз невялікімі партыямі, што таксама лічыцца зручным. Максімальна спрошчаны і пераезд цераз граніцу як з Савецкага Саюза ў Польшчу, так і з Польшчы да нас. За апошнія паўгода гродзенцамі ўжо рэалізаваны абмен прамысловымі таварамі народнага спажывання на два з паловай мільёны рублёў. Такім чынам, зараз праблем няма? Не, яны ёсць.

Напрыклад, савецкі бок некалькі заклапочаны тым, што з-за росту рознічных цэн у ПНР можа скараціцца фізічная маса тавару, прызначанага нам у абмен. Пажадана было б бачыць больш разнастайным і багатым для выбару асартымент.

Я зайшла ў толькі што адкрыты магазін польскіх тавараў у Гродне. У ім тоўпілася шмат пакупнікоў, асабліва бойка ішоў гандаль у аддзеле біжутэрыі і касметыкі. Тое ж самае і ля прылаўка з абуткам. А вось у невялікай секцыі гатовага адзення абстаноўка склалася значна спакайнейшая. Прапанаваныя рэчы—маладзёжныя курткі, жаночае верхняе адзенне купляліся, але без асаблівага імпэту. Увогуле гараджане аднесліся да з'яўлення ў Гродне новага магазіна станоўча. Дарэчы, Уладзімір Патаповіч паказаў мне газету, што выходзіць у Беластоку. У ёй аб'яўлены конкурс на лепшую назву для гродзенскага магазіна. Чытачы актыўна адгукнуліся і ўжо даслалі ў рэдакцыю першыя прапановы. Сярод іх: «Падляска», «Зубр», «Свояк», «Паланез», «Космас» і нават «Перабудова»...

Адкрылі свой магазін «Нёман» у Беластоку і гродзенцы. Асаблівым попытам у ім карыстаюцца савецкія гадзіннікі, веласіпеды, посуд, тканіны, музычныя інструменты...

Яшчэ да навагодняга свята і ў Гродне, і ў Беластоку плануецца падпісаць новы кантракт аб прамым прыгранічным гандлёвым абмене на 1988 год. Вырасце аб'ём яго.

Рыхтуючы гэты матэрыял, у Міністэрстве гандлю БССР я сустрэла брэсцкага калегу Уладзіміра Патаповіча—начальніка ўпраўлення гандлю Брэсцкага аблвыканкома Генадзя Вуманчука. Ён зрабіў уражанне вельмі энергічнага і дзелавога чалавека, з захапленнем расказваў пра навіны прыгранічнага абмену ў Брэсце. Вось некаторыя з іх: Брэсцкі гарвыканком рыхтуецца таксама адкрыць у сябе магазін польскіх тавараў, а ў Бяла-Падлясцы адчыніць [illegible] дзверы—савецкіх. Упершыню заключаны дагавор з польскімі партнёрамі на абслугоўванне тэхнічна складаных савецкіх тавараў. Нашы спецыялісты будуць рамантаваць у Польшчы фотаапаратуру, пральныя машыны... Дамовіліся, што да святаў польскія партнёры арганізуюць пастаўку кветак. Першая партыя іх была ўжо атрымана да Кастрычніцкіх урачыстасцей.

Такім чынам, гандлёвы маршрут Польшча — Беларусь пашыраецца. Мы звярнуліся ў Міністэрства гандлю БССР і папрасілі пракаменціраваць яго ў маштабах рэспублікі. Слова начальніку аддзела экспартна-імпартных сувязей Людміле Бягун:

— Так, сёння мы ўжо маем некалькі пар гандлёвых партнёраў у рамках прыгранічнага абмену. Гэта Гродна—Беласток, Брэст—Бяла-Падляска, Магілёў—Влоцлавек, Мінск—Седльце, Віцебск—Зялёна Гура, універмагі Брэста і Мінска маюць партнёраў у Любліне. У нас ініцыятарамі і арганізатарамі абмену выступаюць упраўленні гандлю аблвыканкомаў, у ПНР—прадпрыемствы ўнутранага гандлю ў кожным адпаведным ваяводстве. Тавар для абмену вызначаецца на месцы і вылучаецца з таго, што ёсць у рэспубліцы ў дастатковай колькасці. А абменьваем мы яго на рэчы, якіх у нас пакуль што недастаткова. Як бачым, выгада відавочная. Задаволены пакупнікі, бо пашырыўся асартымент на прылаўках магазінаў, задаволены і гандлёвыя арганізацыі: яны маюць пэўны прыбытак ад продажу імпарту. За другое паўгоддзе 1987 года абарот прыгранічнага абмену склаў больш за 15 мільёнаў рублёў. У далейшым плануецца павялічыць яго. Вопыт паказвае, што справа гэта перспектыўная.

Галіна УЛІЦЁНАК.

II. Бясстрасны фотааб'ектыў «схапіў» некалькі момантаў з жыцця гэтай жанчыны. Вось сяброўкі па працы акружылі Валянціну Цакоўскую. У які момант! Можа тады, калі прыйшло паведамленне аб прысваенні вязальшчыцы Брэсцкай доследна-эксперыментальнай фабрыкі верхняга трыкатажу звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР! Ці гэта паўсядзённы момант падвядзення вынікаў працоўнага дня!..

На іншых кадрах усё больш зразумела. Бачым, як вяртаецца Валянціна Іванаўна з фізкультурна - аздараўленчага комплексу — не можа яна без спорту. Некалі займалася ім сур'ёзна. Нават мела першы разрад па веславанню на байдарках. Няцяжка здагадацца, што аб нечым гутарыць з дачкой (падобныя ж!). І, нарэшце, —у вёсцы. У сваіх Лісоўчыцах. Як заўжды, яе і дачку Іну сустракаюць бацька і маці: Іван і Лідзія Вялічкі.

Міжволі падумалася: а колькі момантаў з жыцця гэтай жанчыны засталося па-за кадрам аб'ектыва!!

Узяць, напрыклад, дэпутацкія клопаты. Кожны дзень проста на прадпрыемстве, пасля змены, нават дадому прыходзяць да яе людзі са сваімі праблемамі і горам. У аднаго — цяжкія жыллёвыя ўмовы, у другога ўзнік канфлікт з адміністрацыяй прадпрыемства, у трэцяга не складваецца сямейнае жыццё. І тады Валянціна Іванаўна становіцца і суддзёй, і добрым дарадцам...

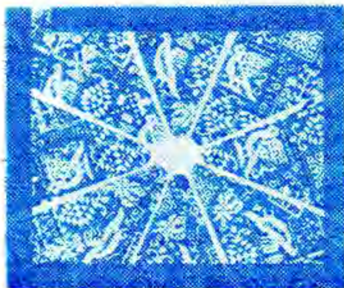
Часам справа вырашаецца літаральна за адну хвіліну, але здараецца, што трэба патраціць і не адзін дзень, каштуе нерваў. Такая яна, дэпутацкая работа. Адказная і нялёгкая.

НА ЗДЫМКАХ: Валянціна ЦАКОЎСКАЯ сярод членаў сваёй брыгады; пасля заняткаў у фізкультурна - аздараўленчым комплексе; са школы прыйшла дачка Іна; у госці да бацькоў, у родныя Лісоўчыцы.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ВЫДАННІ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

МОЙ РОДНЫ КУТ

У серыі «Бібліятэчка «Голасу Радзімы» выйшла апошняя ў 1987 годзе кніжка — «Мой родны кут». У ёй сабраны папулярныя беларускія народныя песні і песні беларускіх кампазітараў, якія, здаецца, прыдадуцца нашым зарубежным землякам, калі яны будуць рыхтаваць свой чарговы канцэрт мастацкай самадзейнасці.

Родная песня, матчына песня... Яна супакойвала, сцішвала пакуты збалелага сэрца, абуджала незабыўныя малюнкі пакінутай Бацькаўшчыны, дапамагала захаваць мову. Песня згуртоўвала людзей, аб'ядноўвала аднадумцаў.

У многіх краінах свету жывуць суайчыннікі, якім у розны час і па розных прычынах давялося пакінуць Радзіму. Але і там яны шукалі адзін аднаго, аб'ядноўваліся ў таварыствы, федэрацыі, клубы, пры якіх, як правіла, утвараліся калектывы мастацкай самадзейнасці, і ў першую чаргу харавыя. Кіруюць імі аматарыэнтузіясты, у якіх часцей за ўсё няма прафесійнай падрыхтоўкі. Адчуваюць калектывы цяжкасці і пры састаўленні рэпертуару. Каб дапамагчы ім, Беларускае таварыства «Радзіма» і Міністэрства культуры БССР вось ужо многа гадоў запар праводзіць у Мінску курсы для кіраўнікоў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. У нас пабывалі суайчыннікі са Злучаных Штатаў Амерыкі, Канады, Аргенціны, Аўстрыі, Бельгіі, Галандыі, Італіі, Фінляндыі. Людзі старэйшага ўзросту і зусім маладыя, выхадцы з нашай краіны і тыя, каму блізкая культура славянскіх народаў. Летась адным з самых старанных і зацікаўленых курсантаў быў бельгіец Эрнст Вюф, муж нашай суайчынніцы Галіны Шапаваленка. Сёлета — фіны Вяйне Хьелм і Пека Лайне. Некалькі разоў пабывалі на курсах у Мінску Ніна Гапон, Нэля Францава, Марыя Мядзведзева, Віялета Фада, Соня Абрэзкава і іншыя.

Курсы прыносяць іх удзельнікам вялікую карысць. Заняткі праводзяць высокакваліфікаваныя педагогі, якія набылі за гэты час значны вопыт работы і з такім кантынгентам слухачоў, як нашы суайчыннікі. Яны вучаць іх новым песням і танцам, дырыжыраваць хорам, падбіраць рэпертуар, разумець і адчуваць музыку.

Адным з такіх выкладчыкаў з'яўляецца Ларыса Шымановіч, дацэнт Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Яна і стала ўкладальнікам зборніка «Мой родны кут», яна ж і аўтар прадмовы, якой ён адкрываецца. Працуючы над зборнікам, Л. Шымановіч імкнулася ўлічыць пажаданні ўдзельнікаў курсаў, якім падабаецца меладычная задушэўная беларуская народная песня, а таксама песні беларускіх кампазітараў. У прадмове дадзены метадычныя парады, якія павінны дапамагчы кіраўнікам калектываў у іх рабоце. У ёй яны знойдуць адказ на пытанне, як чытаць харавую партытуру, працаваць над ёю ў час падрыхтоўкі да работы з хорам і на рэпетыцыях, разглядаюцца асобныя прыёмы вакальнага навучання спевакоў хору, расказваецца, якімі правіламі варта кіравацца пры падборы [illegible]туару.

Навучыць хор [illegible]рыгожа і правільна спяваць — вялікая, адказная і складаная работа. «І, нарэшце, у жыцці кожнага харавога калектыву, наступае момант, — гаворыць аўтар, — калі трэба падум[illegible] аб канцэртным выканан[illegible] усіх этапаў работы хору канцэрт, хоць і самы адказны з іх, але і самы прыемны». І ў заключэнне яна жадае нашым суайчыннікам удалых канцэртных выступленняў і поспехаў у прапагандзе за мяжой беларускай харавой музыкі. Рэдакцыя з задавальненнем далучаецца да гэтага пажадання.

Д. БАБАК.

ЯК АДКАЗАЦЬ НА ПЫТАННЕ, ШТО ТАКОЕ ПУБЛІЧНАСЦЬ

ПЕРАБУДОВА І МЫ

Кожная эпоха, кожны значны ў сацыяльным, гістарычным плане адрэзак часу ставіць перад людзьмі свае пытанні, не адказаўшы на якія, чалавек не здольны вызначыць уласную жыццёвую пазіцыю, а сябе як асобу. Вось надышла і наша чарга вырашыць, як жыць далей. Усім нам, усёй Савецкай краіне. Безумоўна, і адказ павінны даць усе мы разам. Але не хорам. Наша агульнае рашэнне складаецца з мільёнаў асобных, і толькі тады, калі кожны з нас, савецкіх людзей, задасць сабе самае галоўнае пытанне сённяшняга дня: што ты асабіста зрабіў для перабудовы?

Яно нездарма нагадвае подпіс на плакаце. І адказваць на яго трэба кожнаму: і паэту, і рабочаму. Сфера адказнасці пісьменніка — слова, рабочага — практычная справа. Я — журналіст, сферай маіх прафесіянальных клопатаў якраз і з'яўляецца ўзаемадзеянне слова і справы.

У красавіку 1985-га ў наша жыццё ўварваўся свежы вецер паскарэння і ва ўсю моц загучалі словы, — перабудова, дэмакратызацыя, публічнасць. Яны сталі для нас сапраўдным паролем часу. Журналістыка адгукнулася на кожнае з іх, а яе сцягам стала публічнасць.

Мне даволі часта выпадае ўдзельнічаць у прэс-канферэнцыях з замежнымі дэлегацыямі, турыстамі, якія наведваюць Мінск. Не памятаю ніводнай дыскусіі, дзе б не спыталі: «Што такое публічнасць?» І, ведаеце, адказваць на гэта традыцыйнае пытанне ўсё роўна кожны раз цікава.

Праўда! Вось, бадай, самае першае, што прыходзіць у галаву. Але такое ўвогуле правільнае вызначэнне вымагае ўдакладнення: поўная праўда, па-першае, і, што надзвычай важна, своечасовая. Толькі тады ўнутрыядзерная энергія праўды будзе ўздзейнічаць на жыццё, перабудоўваць яго.

Прыклады? Калі ласка. Грамадская думка, узмоцненая мільённымі тыражамі газет і часопісаў, адмяніла паварот нашых паўночных рэк на поўдзень; мы спыні[illegible] будаўніцтва пампезнага помніка на [illegible]оннай гары ў Маскве, нягледзячы на то[illegible] [illegible]то работа ўжо вялася поўным ходам. Грамадскасць Беларусі і Латвіі прымусіла пераглядзець планы ўзвядзення электрастанцыі на Дзвіне, якое прывяло б да затаплення зямель Віцебшчыны.

Падкрэслю: за кожным з гэты[illegible]ектаў — мільёны ўжо ўкладзеных, рэа[illegible]ваных рублёў. Але сіла публічнасці аказалася мацней за «метал» — і гэтыя перамогі новага мыслення абнадзейваюць, усяляюць веру, надаюць кожнаму з нас энергію гаспадара сваёй краіны.

Ці многа такіх перамог? Адказваючы на гэта пытанне членам прафсаюза металістаў горада Хальбран (ФРГ), я заўважыў, што іх больш за ўсё зацікавіла тое, што мне самому здавалася не надта значным — з пункту гледжання майго разумення сённяшняй публічнасці. Гаворка ішла, у прыватнасці, пра правы рабочых, якія абараняла газета, нашу звычайную практыку, паводле якой і адміністрацыя завода, і міністр, і мэр горада — незалежна ад пасады — абавязаны прыняць меры па крытычнаму выступленню журналіста, рабочага, партыйнага кіраўніка і публічна паведаміць аб іх праз друкаваны орган.

— Ведаеце, супраць будаўніцтва атамнай электрастанцыі я выступаў, — прызнаўся пажылы немец. — Але супраць прэзідэнта сваёй фірмы — выключаецца. Тут публічнасць дрэнна скончыцца...

Што ж, у кожнага свой сацыяльны вопыт, свой парог сацыяльнай свабоды. Многія пытанні ў нас у краіне вырашаны ўжо 70 гадоў назад, і сёння гаворку мы вядзём ужо з пэўнага заваяванага рубяжа: нам трэба больш публічнасці, бо нам трэба больш сацыялізму. Дарэчы, выдатным яе прыкладам, які мяне асабіста ўзрушыў, з'яўляецца даклад Міхаіла Сяргеевіча Гарбачова на ўрачыстым пасяджэнні ў Маскве з выпадку юбілею Вялікага Кастрычніка. Гордасць і боль, любоў і веру выклікае гэтае шчырае асэнсаванне гераічнага шляху нашай Радзімы.

Дарэчы, у дакладзе публічнасць бліскуча прыменена ў адносінах да мінулага: сумленна прааналізаваны ўсе без выключэння слаўныя і горкія старонкі нашай біяграфіі. Такі працэс ідзе і на Беларусі. Публічнасць — гэта звышяркае выпраменьванне праўды. Яна бы пражэктарам высвечвае падзеі, лёсы, трагедыі і здзяйсненні, якія раней губляліся ў прыцемках суб'ектывізму. Апублікавана паэма Сяргея Грахоўскага «Балючая памяць», у рэспубліканскім выдавецтве «Мастацкая літаратура» выходзіць факсімільнае выданне кнігі Алеся Гаруна «Матчын дар». Шырока выплеснулася на старонкі газет і часопісаў, загучала з трыбун найвастрэйшая праблема ўжывання ў рэспубліцы роднай беларускай мовы. Гэта — наш боль, і мы абавязаны з дапамогай вострага скальпеля публічнасці разабрацца ў ім да канца. Але разабрацца самі, без падказак «спецыялістаў» па нашай біяграфіі з Захаду. Бо хто з іх зможа вытлумачыць хоць бы такі факт, пра які расказаў Сяргей Грахоўскі ў «Звяздзе»: калі пачалася вайна, у лагерах быў нябачаны ўздым патрыятызму. На швейнай фабрыцы жанчыны-зняволеныя самі заставаліся на другую, трэцюю змены, ад стомы прашывалі сабе пальцы, валасы закручвала ў трансмісію, але выгнаць з цэхаў іх не маглі: «Нашы бацькі і браты мерзнуць пад Сталінградам, мы абавязаны іх сагрэць!»

Вытокі гэтага непер589можнага патрыятызму — у Савецкай народнай уладзе. Дарэчы, Саветы — сама па сабе максімальна публічная форма ўлады. Дапамагчы задзейнічаць іх увесь велізарны дэмакратычны патэнцыял і заклікана публічнасць. І тут я хацеў бы вярнуцца да пытання заходнегерманскіх гасцей Мінска: ці многа прыкладаў перамогі новага мыслення? Мне здаецца, адказаць на яго ўсё ж трэба з пункту гледжання не 1913-га, а 2000 года. І адказ будзе прамы: не, трэба больш. Ва ўсіх сферах — і ўнутранага жыцця, і міжнароднага. Сёння, дарэчы, такі падзел ужо не надта правільны — хіба ад міжнародных падзей не залежыць лёс людзей, дзе б яны ні жылі? І хіба не перамены ва ўнутраным жыцці Савецкага Саюза далі такі магутны імпульс да практычных перамен ва ўсім свеце?

Я параўноўваў публічнасць і з пражэктарным промнем, і з хірургічным скальпелем, і з магутнай крыніцай энергіі. Усё гэта правільна. Дадам яшчэ адно вызначэнне: па майму перакананню, гэта спосаб жыцця, адзіна дастойны чалавека разумнага, актыўнага, дзейнага. Такі спосаб жыцця і адрознівае сённяшні стан савецкага грамадства ад учарашняга.

Аляксандр ЛУКАШУК,
член Саюза журналістаў СССР.

Канстанцыя БУЙЛО

Якая срэбная лягла зіма,
Махнаты іней густа сеў на вецці,
І калі сонца гэта ўсё асвеціць —
Мне радасць захаплення не стрымаць!
І хто сказаў, што зімы — гэта смерць,
Што замірае ў холадзе жывое.
Снежны кажух не горай можа грэць,
Як і аўчынны. Не памрэ мядзведзь
Ў пячоры снежнай сцюжнаю зімою.
Глянь на палі: пад снегам спяць жыты,
Мароз пячэ. Стаіць над полем ціша...

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

МЫ ПАВІННЫ БЫЦЬ ПЕРШЫМІ

Я хачу павіншаваць вас, дарагія сябры, з 70-годдзем Вялікага Кастрычніка. Павіншаваць усіх людзей на маёй Радзіме, хто не стамляецца змагацца за мір і раззбраенне. Плён іх старання мы ўжо пачынаем рэальна адчуваць. І я спадзяюся, што пройдзе яшчэ крыху часу і ўсё чалавецтва будзе дзякаваць нашай Радзіме за тое, што яна сваёй дальнабачнай палітыкай адстаяла мір на зямлі.

За падзеямі на Радзіме я сачу пастаянна. Штодзённа слухаю радыёстанцыю «Маяк», так што ўсе свежыя навіны трапляюць да мяне ў той жа дзень. Ну і, вядома, чытаю газеты. У тым ліку і «Голас Радзімы», які атрымліваю ўжо 12 год. Я не перастаю здзіўляцца, наколькі магутнай, вялікай і багатай стала наша Радзіма. Вось, напрыклад, сёлетні год — год слаўнага юбілею Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Як шырока адзначалася гэтае свята ва ўсіх рэспубліках! Тысячы гасцей з розных краін былі запрошаны на яго, і вы прынялі іх з традыцыйнай гасціннасцю.

Мне вельмі шкада, што не змагла сама прыехаць сёлета на Радзіму. Хварэў мой муж. Ды і ў мяне не ўсё ў парадку са здароўем. У маі мы адзначылі ўжо 42-ю гадавіну Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Калі ўспомніць, колькі ж давялося перажыць нам, хто трапіў на чужыну ў ваенныя гады, стане зразумела, што добрага здароўя і не можа быць. Не прыбаўляе яго і тое, з чым сутыкаемся тут штодзённа. Таму што мы былі і застаёмся іншаземцамі. Гэта ў вас да іншаземцаў, як да гасцей, павага, а тут, наадварот, толькі знявага. Усё жыццё на чужыне хваляванні, і кожны дзень праклінаем вайну, што разлучыла нас з Радзімай. Я добра разумею заклік Савецкай краіны да ўсіх народаў прыняць удзел у барацьбе за захаванне міру. Гэта агульны клопат усіх людзей. А такім, як я, хто пацярпеў ад вайны, трэба быць у гэтай барацьбе першымі.

Марыя ТАМАЙЕ.
Францыя.

SOVIET-AMERICAN SUMMIT

FOUR DAYS IN WASHINGTON

It would hardly make sense to describe in detail what the whole world probably saw on TV: the arrival in the USA of Mikhail Gorbachev; the early December sunset; the outlines of the barrels of cine, photo and TV cameras in the rays of the setting sun. They look like a multibarrelledweapon trained on the man who came here in the name of disarmament. Gorbachev comes down unhurriedly from the plane, friendly as always, animated, apparently not weary from the flight across the Atlantic.

This brings to mind another airfield at the US Air Force base near Reykjavik one year ago: sleet pierced by searchlights; Ronald Reagan, radiant as ever, wearing a white cloak effortlessly runs down the stairs. A day later Mikhail Gorbachev arrived. He was wearing a sturdy autumn coat and walked from the plane holding on the railing. More important signs of the two leaders' energy and mobility were yet to emerge in Reykjavik.

GORBACHEV was welcomed at the Washington Andrews Air Force Base by Secretary of State George Shultz. Shultz expressed the hope that the visit would be a success. "God let it be", Gorbachev replied spontaneously.

A hundred black limousines fild out and headed to Washington. Security men popped into cars. Some of the cars are black armour-plated picups with their tail parts open, showing the tense faces of secret service agents. In making security arrangements for the visit they must have felt overtaxed before it began.

The visit started. The next day saw the start of summit meetings. Only here, during these days can you come to fully realize how infinitely difficult the road from Geneva via Reykjavik to Washington was, how many obstacles and unpredictable circumstances cropped up. What good luck it is that the road has finally been covered. Dropping the old stereotype about only us facing all the difficulties: it was not all plain sailing for US President Reagan either.

ANTIQUATED STANDARDS

SOVIET journalists came to Washington one week ahead of summit and, according to local papers, that launched a war of briefings. It was a war in anticipation of a peace summit... The more questions we had to answer and ask, the more interviews we took and gave, the clearer we saw something that hadn't been instantly apparent. Washington, one of the most beautiful cities of the world with its ultramodern buildings, museums and auditoriums, and its super- and ultramodern cars, has something provincial about it. Yes, this is the one feeling that starts to haunt you.

Why is there this feeling? Provincialism sets in perhaps in those places where people use obsolete standards. Everything we heard people say about the Soviet Union or their biased questions bore, more often than not, the stamp of a decade ago or of five years ago. Incidentally, one month ago Soviet and American experts made a comparative analysis of school textbooks. One of their conclusions was that American kids are given a picture of the Soviet Union to make it appear that Stalin still reigns there. The reaction to Soviet textbooks was also unflattering: while they contain less factual errors than American textbooks, they describe the United States as if blacks are routinely hanged there.

Asked about the main trend of the **Washington Times**, its editor Arnaud de Borchgrave said: anticommunism. It was not difficult to later specify that anticommunism is, to all theoretical and practical purposes anti-Sovietism. Hence the thinking which remains exactly where it was in the cold war times: the worse it is for the Soviet Union, the better it is for the United States. This conversation took place during a breakfast for Soviet journalists and the hosts were puzzled, if not embarrassed, hearing that we could not even imagine a Soviet publication whose objective was anti-Americanism.

In the meantime the streets were reverberating with anti-Soviet demonstrations. They marched day in and day out to make it appear they had no respite at all. There was a four-metre tall Trojan horse to symbolize the "perfidy" of Soviet peace proposals. The advocates of the Afghan enemies of the revolution ripped up the Soviet flag. There was a march of Ukrainian nationalists who released into the sky balloons painted black. And, finally, there was a rally of many thousands "in support" of Soviet jews. One of its participants and speakers was US Vice-President Bush. At the same rally several Congress members went on hunger strike demanding a change in Soviet emigration legislation. **The Washington Post** wrote that if free emigration were announced there'd be no one left in the Soviet Union to put on the light. As a matter of fact, you are supposed to put the light off when you leave. But anyway why should I bother to make this remark if the paper writes about a nation of many millions as if it is a bunch of folks[illegible]o don't mind knocking about [illegible] world?

The word "perestroika" can often be seen in Washington and New York papers. The international press centre has a cafe called "Glasnost". While the meaning of b[illegible] words seems to be obvi[illegible] many newspapers depict the Soviet Union as an enemy. Here they repeatedly discuss things that once happened in our life and blow up out of all proportions all our miscalculations, errors and misfortunes which have been indeed plenty.

The average American finds it hard to believe that someone can be a Communist and a clever person at the same time. It is surprising then that the modest and modern Gorbachev turns out to be not just procommunist but also pro-Soviet. This was an American press comment on Gorzachev's interview for the NBC which made a great impression on Americans.

Why should I, one may ask, go into such detail into things which are somehow out of keeping with the present mood and the encouraging results of the summit? There were different things, too. Such as peace marches and the human chain for peace stretching from the White House to the USSR Embassy in Washington. There were many letters from Americans to Gorbachev. There was a service in the cathedral which went on during the whole visit without a minute's interruption and where people prayed for the good health of the President of the United States and the General Secretary of the CPSU Central Committee. Finally there were sociological polls, and the Soviet leader came second to the US President in popularity by a narrow margin of four per cent.

"When in Washington", I was told by Brian Kahn, a correspondent for **Forum** magazine, "you should remember you are in the epicentre of prejudice. Views prevailing here are largely untypical for the country and the people. Bias is there of course. Fourty years of cold war are bound to make an impact. Many bad things have been written about the Soviet Union. What, however, is important is not the existence of bias but that there are fast and sweeping changes going on in US public opinion".

Washington will be Washington with its newspapers, and broadcasting companies, with its biased attitudes. One cannot fully asses what is going on today if one does not know to what extent they are biased. One should not lose sight of this aspect of public opinion at least for the sake of ensuring that there are no pretexts for further glacial deposits of prejudice.

That you are biased about others comes from being biased about yourself is a soothing thought, of course. Many Americans are indeed captives to an adequacy complex. Thus they sincerely believe that everyone else should be envious of their way of life. Indeed, **Newsweek** magazine voiced its extreme amazement giving this headline to a commentary to Gorbachev's interview: "He does not envy us".

Still it always pays to take a look at ourselves. One American journalist complained half in earnest, half in jest, that we are going to leave him without a job. In earlier days some zealous administrators in Moscow sent in bulldozers against an exhibition by unrecognized artists. You could write about it for years. What can you write about today?

The square fronting the Soviet Embassy in Washington is officially named after Academician Sakharov. The man who came up with the idea of naming it thus must have rubbed his hands thinking he had tweaked the Soviet's nose this time. However, before my departure to the States I visited Andrei Sakharov at his home. The Academician is a busy man and he often complains about being disturbed by reporters. He also said he would like to go back to Gorky for some time to work in peace.

REPROACHES FOR THE PRESIDENT

FIVE times in a row **The Washington Times** in its ad section has published an appeal from prominent residents of the US capital to Ronald Reagan:

"Out of all the US presidents will it be you who dismantles SDI?

"Will it be you who leaves our country defenceless against a nuclear attack for a whole 15 years, and perhaps forever, just for the sake of another disarmament treaty and another meeting with Gorbachev?

"Will it be you who does this?"

There must have a giant landslide which put Ronald Reagan far to the left of many of his recent wellwishers. Official Washington has been turned inside out simply through the one thing: the possibility of disarmament agreements with the Soviet Union. "The US President regretfully turned into nothing but a Soviet propaganda instrument", was perhaps the least poisonous comment made by the press. During the last few days, the newspapers have been hurling not only reproaches, but undisguised insults at the President.

What has happened with the President?

The wounds inflicted by the Irangate affair are still sore. The temptation to sign, while there is still time, historic agreements which turn you into a peacemaker is of course strong. Besides, there undoubtedly exists a universally understandable human desire for it. However, I think there was something different forming the determining factor — the logic of the talks and the peace initiative which has been kept up since the Reykjavik meeting. This peace initiative which was gradually removing every obstacle in its way was unfailingly guiding us to a point beyond which the world public could clearly see whether or not there was a genuine intention to avert a world nuclear catastrophe. I'm sure that if our partners in the negotiations had even a single convincing pretext for putting off conclusion of the Treaty they would undoubtedly have used it. One journalist asked Mr. Reagan the following question on the eve of the summit: "Suppose some other US President was to conclude the Treaty, would the former President Ronald Reagan have opposed it?"

How[illegible] the current US President is [illegible]onald Reagan. So, as he welcomes Mikhail Gorbachev on the [illegible] before the White House, [illegible] points out that a strange[illegible] a friend to make acquaintance with. Trumpets are blown, s[illegible]iers march past. There are [illegible]s and handshakes. Then the[illegible] is more waiting.

Just like it was in Reykjavik. The negotiations were being dragged out on that last day. Press people were crowded round a giant TV screen. They were waiting for good news. TV cameras were aimed at the house where the talks were being held. The doors remained closed for an hour, for two hours, for three hours... Suddenly, the people who had decided to relax and sit back jumped up and made for the TV screen.

Reagan and Gorbachev emerged. They were seen in the distance as silhouettes making for their cars, their faces not discernible. The picture abruptly switched to a closeup. All people watching the screen sighed, or was it a cry? All seemed to shrink back from the screen. We saw the faces of Gorbachev and Reagan. There were press conferences later on; there were books and articles explaining the failure to reach an agreement in Reykjavik. However, at first, there were the faces which told us everything, the faces of two infinitely pained men who seemed to accumulate every grief of the contemporary world.

Gorbachev had said in the Eeast Room of the White House, before he signed the Treaty: "May December 8, 1987, become a date that will be inscribed in the history books, a date that will mark the watershed separating the era of mounting risk of nuclear war from the era of the demilitarization of human life".

A year ago, at Reykjavik, it seemed possible to do away with all nuclear weapons at one sweep. However, humankind always does only what it is ready to do. Today, it is eliminating intermediate- and shorter-range nuclear missiles. Tomorrow, it will take the next step forward.

Yegor YAKOVLEV.

FOR CHILDREN

One hundred and twenty-five million roubles have been remitted to A/C No. 707 of the Soviet Children's Fund named after V. I. Lenin. Not a single rouble from this sum will be spent on the maintenance of the apparatus — this was said on the eve of the Fund's constituent conference by the chairman of its Organizing Committee, writer Albert Likhanov.

EIGHT HUNDRED delegates — teachers and former wards of children's homes, writers, physicians, parents of many children — arrived in Moscow to take part in the conference. They came from different parts of the country to discuss what cannot but be a source of concern — how to turn the money of the Fund into warmth for those who need help most of all.

For too long a time the screen of cut and dried phrases about childhood being a happy time used to hide the unfavourable situation in the health care system for children, the conventionalism of children's homes which did not become a real home for many of the 300,000 of their wards, and the glaring indifference towards teenagers who have stumbled and cannot, by themselves, find a way to us, favourable ones. Like many problems in our life, they have been engendered not so much by economic difficulties as by egoism, alienation and social apathy.

The Children's Fund sees the solution of the most painful and urgent problems existing today as the priority direction of its activities.

GEOCHEMICAL MAP OF MINSK ISSUED

The Byelorussian Academy of Sciences' Institute of Geochemistry and Geophysics has handed over to the Executive Committee of the Minsk City Soviet (Counci) a geochemical map. It was compiled on the basis of soil, plant, snow and watertests to determine the content of heavy metals and toxic compounds, as well as detect the first symptoms of air pollution.

The results of scientists' research were applied by the Minskproekt Design Institute in planning Minsk's development for the period ending in the year 2000.

Geochemical maps drawn for other cities of the Republic make it possible to establish what organizations must enhance their environmental safety measures, where arboriculturists' effort is needed, where new kindergartens or hospitals should be located, and where the polluted soil must be removed.

BYELORUSSIAN MAMMALOGY SOCIETY

A Byelorussian branch of the All-Union Mammalogy Society has been set up, with the Byelorussian Zoology Institute as its main sponsor. The society's purpose is to pool the efforts of the staffs of research institutions, institutions of higher learning, environmental organizations and game preserves to solve the urgent problems of protection of mammals. At the constituent meeting the society members learnt of the more significant research papers by Byelorussian mammalogists, and endorsed a plan of action.

ІНТЭРВ'Ю З СЫНАМ СЛАВУТАГА ПІСЬМЕННІКА

ДРУГОГА ЛЁСУ НЕ ХАЧУ

«Інтэлігенцыя і рэвалюцыя»—гэтай няпростай тэме прысвечаны многія раманы, фільмы савецкага часу. «Прымаць ці не прымаць?»—такое пытанне вырашалі ў 1917 годзе тысячы вучоных, мастакоў, інжынераў. Для многіх яно вызначылася праз «блуканне па пакутах». Іншыя прынялі рэвалюцыю адразу і назаўсёды.

Прафесар фізічнага факультэта Ленінградскага дзяржаўнага універсітэта, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Мікіта Талстой—нашчадак старажытнага рускага роду, сын славутага савецкага пісьменніка Аляксея Талстога, нарадзіўся ў 1917 годзе. Яго памяць захавала многія непаўторныя рысы эпохі.

МЫ ГУТАРЫМ дома ў Мікіты Талстога. У прасторнай кватэры на набярэжнай Карпаўкі няма паліраваных сценак, зззяючага хрусталю і іншых атрыбутаў дастатку. Гаспадар частуе кавай. Што яшчэ трэба для добрай размовы?

— Нарадзіўся я ў лютым 1917-га, так што ў кастрычніку мяне адлучылі ад матчынага малака і ад графскага тытула. Першае я перанёс цяжка, другое, як гавораць, зусім спакойна...

Нарадзіўся ў Маскве, у самым цэнтры, у адным з арбацкіх завулкаў. Час быў трывожны. Калі прыйшла пара мне з'явіцца на свет, рамізнікаў у горадзе не было. Дасталі дзіцячыя санкі (добра, што мама, вядомая тады паэтэса Наталля Крандзіеўская, была невысокага росту), і бацька разам са сваім сябрам мастаком Максам Валошыным, жартуючы, павезлі яе па заснежаных вуліцах у клініку, дзе я і нарадзіўся па старому стылю ў ноч з 13-га на 14-е. Забабоны, якія падтрымала акушэрка, адыгралі ролю. Маму ўгаворвалі: «Пацярпіце, пацярпіце». І ці то мама паслухалася, ці то я замарудзіў, але 13, ракавое чысло, мы мінулі.

У 1918 годзе бацька паехаў з літаратурнымі канцэртамі да Чорнага мора з усёй сям'ёй: я—аднагадовы і старэйшы брат. Па расказах мамы, я не выпускаў з рук сваю галоўную «каштоўнасць»—бутэлечку з мухамі, закрытую коркам. На поўдні нас застала наступленне банд атамана Грыгор'ева. Гэта была анархічная вольніца з лозунгамі тыпу «За бальшавікоў, супраць камуністаў». Майму бацьку—графу—таксама пагражала «сценка». З Адэсы мы паехалі за мяжу. Спачатку ў Стамбул, а потым у Францыю. Гэты цяжкі перыяд жыцця бацька апісаў у аповесці «Прыгоды Няўзорава, ці Ібікус». Дзяцінства маё да шасці год праходзіла ў Парыжы, а потым у Берліне. Хоць гэта было вельмі даўно, але, бываючы ў навуковых камандзіроўках у Францыі ці ГДР, успамінаю асобныя эпізоды так ярка, нібыта яны асвятляюцца ўспышкай маланкі.

У 1923 годзе мы вярнуліся ў Петраград,—працягвае мой субяседнік.—На параходзе са Штэціна.

Вяртаюся да пачатку майго жыцця. Пасля прыезду на Радзіму мы жылі ў Петраградзе, а потым пераехалі ў Царскае Сяло. Многа цікавага прайшло перад вачыма. Я быў, як кажуць, з маладых ды ранніх: не толькі шмат бачыў, але ўжо і разумеў. Добра помню перыяд нэпа, адценні таго жыцця. У мяне гэты час праламляўся праз літаратуру—у доме бацькі бывалі многія пісьменнікі, паэты. Рэвалюцыя так глыбока перавярнула пласты грамадства, што вылезлі і чэрві, і ўсякае смецце з магутнага і ўрадлівага чарназёму.

Але галоўным у тыя гады для мяне было абуджэнне страсці да навукі, да дакладных ведаў. Тое, што для майго бацькі назаўсёды засталося марай. У яго творах таго часу «Аэліта», «Гіпербалоідзе інжынера Гарына»—мары пра космас, пра палёт на Марс, пра стварэнне грозных прамянёў былі толькі рамантычнай навуковай фантастыкай. Бацька не скончыў тэхналагічны інстытут, а сваю любоў да навукі перанёс на вучоных, даследчыкаў, лётчыкаў. Многія з іх бывалі ў нашым доме. Бацька іх літаральна абажаў.

Яны зрабілі ўплыў і на мой лёс. Я слухаў раскрыўшы рот размовы і спрэчкі пра шляхі рускай навукі. Павінен сказаць, што эпоха 20-х—30-х гадоў характарызавалася нейкай незвычайнай узбуджанасцю, насычанасцю, энтузіязмам маладых. Асабліва ў тэхніцы і навуцы. Небывалыя праекты, прага раскрыцця тайн прыроды разпораз нараджаліся ў гарачых галовах.

Я здаваў экзамены на фізічны факультэт універсітэта, дзе было 12 ча[illegible]ек на месца. Помню, як [illegible]саў вялікае сачыненне, праўда, без знакаў прыпынку. Вырашыў, што потым іх рас[illegible]ю, ну і забыўся... Не хап[illegible] 42 коскі. Выратаваў ра[illegible] добры змест — мне паставілі ўсё ж здавальняюча. Ас[illegible]я экзамены я здаў на «[illegible]тна» і стаў студэнтам.

Кастрычніцкая рэвалюцыя прывяла да злому звыклых паняццяў таксама ў навуцы і тэхніцы. Яна паслужыла як бы працягам думак і надзей лепшых розумаў краіны. Індустрыялізацыя, якая тады стала на чаргу як глабальная задача, не была штучна «прыўнесена» ў грамадства якімсьці дэкрэтам ці па чыймусьці жаданню. Яе можна параўнаць з доўгачаканай жыватворнай вільгаццю, што напаіла ўдзячную глебу. У Расіі, жудасна разбуранай войнамі, тым не менш жылі і тварылі І. Паўлаў, М. Бонч-Бруевіч, Л. Арбелі.

Нельга скідваць з рахунку тое, што пасля рэвалюцыі большая частка інтэлігенцыі засталася ў Расіі і служыла Савецкай уладзе: амаль усе вядомыя філолагі засталіся тут, амаль усе матэматыкі, а фізікі нават без «амаль».

У валёнках і рукавіцах, у халодных аўдыторыях яны чыталі лекцыі студэнтам. Мост паміж старой і новай культурай захаваўся. У гэтым адбілася найвялікшая заслуга Леніна і яго саратнікаў. Калі б не было гэтага, невядома, колькі часу мы даганялі б перадавыя краіны. Нас вучылі квантавай механіцы людзі, якія стваралі яе амаль што на нашых вачах: акадэмікі У. Фок, А. Іофэ.

У нашым доме бывалі П. Капіца, М. Вавілаў—мне пашанцавала, як нікому ў жыцці. Надоўга атрымаў я ад іх тады зарад патрыятызму. Я ведаю, што, калі бацьку маёй жонкі, Міхаілу Лазінскаму, бліскучаму філолагу, паліглоту, перакладчыку, прапанавалі адразу пасля рэвалюцыі кафедру ў Страсбургскім універсітэце, ён заявіў: «Калі ў Расіі, на Радзіме, цяжка, сумленны чалавек яе не пакідае».

— Ці можна сказаць, што зрабіла вас вядомым фізікам рэвалюцыя?..

— Так, зразумела. Інакш, думаю, жыццё маё склалася б зусім па-іншаму. Хутчэй за ўсё, я б заняўся мовамі, стаў бы дыпламатам... Атмасфера ў Расіі, рэвалюцыйны ўздым адыгралі вялікую ролю ў выбары прафесіі для многіх. Рэвалюцыя нібыта зняла ланцугі з гіганцкай тоўшчы народнай, змяла саслоўныя перагародкі і адкрыла дзверы да ведаў, да творчасці. Не выпадкова ў першыя ж гады пасля Кастрычніка з'явілася столькі самародкаў—«чырвоных дырэктароў», «чырвоных дыпламатаў», таленавітых военачальнікаў.

— І ўсё-такі, ці зрабіла ўплыў тое, што вы выйшлі з дваранскага асяроддзя, на ваш светапогляд, на вашу кар'еру?

— Я з'яўляюся своеасаблівым «мосцікам» ад таго пакалення, якое мяне выгадавала, да будучага, да тых самых студэнтаў, якіх я сам вучу ўжо 45 год. Я вырас і сфарміраваўся пры Савецкай уладзе. Але, натуральна, увабраў у сябе многае з мінулага. Напрыклад, гуманізм, пакланенне перад духоўным пачаткамі, гумар, нарэшце. З дзяцінства ў мяне выхавалі павагу да чалавечага генія, таленту. Навучылі адчуваць водападзел паміж пошлым і сапраўдным. Я абавязаны перадаць гэта сваім студэнтам і ўвогуле маладым. Я бачу, з якой прагнай цікавасцю яны ўспрымаюць мае расказы аб рускай культуры, якія я «дабаўляю» да сваіх лекцый па фізіцы.

Маладосць прагная і часам неразборлівая. Так што проста неабходна засцерагчы моладзь ад уяўных каштоўнасцей, якія нясе ў сабе, скажам, спажывецтва. Ленін пакінуў моладзі запавет вучыцца. У свае 70 год я разумею яго ў трох іпастасях: чалавек павінен у жыцці пабываць вучнем—вучоным—настаўнікам.

— Ці задаволены вы сваім лёсам?

— Так, я шчаслівы, што жыву ў Савецкай краіне, дзе Рэвалюцыя максімальна поўна дапамагла збыцца надзеям мільёнаў маіх суайчыннікаў. Цяпер у краіне ідзе перабудова. І, ведаеце, яна ў многім нагадвае мае гады маладосці, калі з незвычайнай сілай раскрывалася энергія людзей. Таму што менавіта такі рэвалюцыйны выбух і неабходны для пераадолення застою, раўнадушша ўсюды: у навуцы, у прамысловасці, у чалавечых адносінах.

Каб уявіць той грандыёзны шлях, які прайшла наша краіна, прывяду толькі адзін прыклад. Аляксей Талстой напісаў фантастычны раман «Гіпербалоід інжынера Гарына». Мой сын, яго ўнук, займаецца тым самым фантастычным лазерам, які стаў рэальнасцю нашых дзён. Як фізік, я разумею ўсю сілу атама, і мара мая, каб служыў ён дабру, а не гібелі чалавецтва.

Ала БЕЛЯКОВА.

КАМПАЗІТАР АЛЕГ ЗАЛЁТНЕЎ: «Я ВЕРУ Ў РЭНЕСАНС КЛАСІКІ»

ДУХОЎНЫЯ АРЫЕНЦІРЫ

Яго [illegible]цёвы шлях у нейкай ступен[illegible] [illegible]ызначылі бацькі. Яны аддалі свайго сына ў музычную школу. Але настаўнікі не былі ў захапленні ад Алега Залётнева: хлопчык не надта паслухмяны, увесь час малюе ў нотным сшытку. «Вашаму сыну трэба вучыцца на мастака», — параілі яны бацьку. А ў агульнаадукацыйнай школе не сумняваліся, што Алег, як і бацька, будзе артыстам — недарэмна ж займаецца ў дзіцячай драматычнай студыі. Нельга сказаць, што Алега лічылі няздольным, але ў музычным вучылішчы, куды ён паступіў на тэарэтычны факультэт, студэнту карэктна растлумачылі, што кампазітара з яго не будзе. І рэкамендацыю для паступлення ў кансерваторыю не далі.

Нямала вады, як кажуць, сплыло з таго часу. «Бесперспектыўны» студэнт — сёння вядомы і аўтарытэтны кампазітар. 40-гадовы Алег Залётнеў — аўтар музыкі да шматлікіх тэатральных і радыёспектакляў, тэле- і кінафільмаў. Выконваюцца яго Камерная сімфонія і Струнны квартэт, Фартэпіянны канцэрт і паэма-карціна для аркестра беларускіх народных інструментаў «Купальская ноч». У рэпертуары Мінскага камернага аркестра — Адажыо для струнных інструментаў (яно разам з Такатай запісана на пласцінку).

Адзін з апошніх, найбольш значных, этапных, як гавораць спецыялісты, твораў Алега Залётнева — драматычная араторыя «Лісткі календара» на вершы М. Танка для салістаў, хору і сімфанічнага аркестра. Яе тэкставая аснова — успаміны і вершы розных гадоў Максіма Танка. Галоўны герой араторыі — Паэт, які імкнецца асэнсаваць лёс свайго народа, яго мінулае і цяперашні час, убачыць будучыню. У дзевяці частках араторыі прадстаўлены розныя старонкі жыцця — лірычныя і драматычныя, трагічныя і шчаслівыя. Цэнтральнае месца ў яе драматургіі займае сцэна з паэмы М. Танка «Кастусь Каліноўскі». Араторыя ўпершыню была выканана сёлета ў канцэрце на адкрыцці фестывалю мастацтваў «Мінская вясна».

— Напісана цудоўная музыка, — сказаў пасля прэм'еры народны артыст СССР Яўген Глебаў. — Хочацца адзначыць арыгінальнасць задумы. Твор нацыянальны не толькі па тэме, але і па духу: бачыш фарбы, адчуваеш пахі нашай зямлі...

— Араторыя вырасла на глебе нацыянальных традыцый, і ў той жа час у ёй многа ўласных знаходак, — адзначыла музыказнавец Вольга Савіцкая. — Да іх можна аднесці і арганічнае ўвядзенне ў яе тканіну голасу самога паэта. Даволі нечаканым і цікавым аказаўся тут гэты публіцыстычны прыём. Арыгінальнае аркестравае вырашэнне араторыі. Я маю на ўвазе выкарыстанне аўтарам у сімфанічнай музыцы народных фальклорных інструментаў: альтовых цымбалаў, дудкі, жалейкі. Гэта значна ўзбагаціла музычную палітру твора.

Метамарфозы нярэдкія наогул у жыцці, скажа чытач. І прыгадае казку пра брыдкае качаня, якое стала прыгожым лебедзем. Але ў нашым выпадку метамарфозы не адбылося. Проста хлопчык аказаўся з характарам, асобай са сваім бачаннем свету і разуменнем свайго месца ў жыцці. Насуперак усім прагнозам і перашкодам ён ажыццявіў сваю мару.

— Я сапраўды не з тых людзей, каму ва ўсіх справах — зялёнае святло, — згаджаецца Алег. — Не хадзіў у любімчыках ні ў школе, ні потым у кансерваторыі. Можа быць, ад таго, што настаўнікі і педагогі не ведалі, чаго ад мяне чакаць. Ды я і сам тады не разумеў, на што здольны. Маляваў, іграў у спектаклях, вучыўся музыцы. Шукаў, можна сказаць, сябе.

Давялося працаваць у розных месцах — у Маладзечан-

скім музвучылішчы, у тэатрах, у музычных школах. У 1984 годзе скончыў асістэнтуру ў Беларускай кансерваторыі. Вось так па часе расцягнулася мая адукацыя. Але я не шкадую, што мой шлях да прафесіі быў не такі роўны і бесканфліктны, як у некаторых.

Лічу, што пашчасціла на сустрэчы з цікавымі і таленавітымі людзьмі. Некаторыя з іх, як, напрыклад, Уладзімір Пузыня, аказалі даволі моцны ўплыў. Дзякуючы яму, я душой адчуў фальклор. Пазнаёміліся мы ў музычнай школе, дзе я вёў кампазітарскі гурток. А ў Пузыні ў гэтай школе была майстэрня, ён вырабляў там старадаўнія беларускія інструменты. Слухаў я іх першабытныя гукі, і ўва мне нібы абуджаўся голас далёкіх продкаў.

А яшчэ адным арыенцірам быў Уладзімір Караткевіч, хаця з ім давялося сустрэцца толькі аднойчы. Мне, як і многім іншым, гэты самабытны пісьменнік дапамог сваімі творамі лепш зразумець Беларусь, яе гісторыю, яе народ, усвядоміць сябе яго часткай.

Вынікам сяброўства і супрацоўніцтва Залётнева з Пузынём стаў ансамбль фальклорных інструментаў, які быў арганізаваны ў школе. Спецыяльна для гэтага калектыву яго кіраўнік А. Залётнеў напісаў п'есу «На Купалле».

Чарговую нялёгкую задачу паставіў перад сабой малады кампазітар, калі ўзяўся пісаць музыку да першага радыёспектакля паводле аповесці Караткевіча «Паром на бурнай рацэ» і затым па раману «Каласы пад сярпом тваім». У гэтых работах вельмі ярка праявіўся прафесіяналізм і універсальны характар таленту А. Залётнева, які лёгка і арганічна аб'ядноўвае ў адной рабоце полістылістычныя пласты.

— Усё гэта даў мне тэатр, — расказвае Алег. — Ён быў і застаецца для мяне крыніцай духоўнасці. Яшчэ ў час занятkaў у тэатральнай студыі «Юнацтва» я паспрабаваў пісаць музыку. Менавіта тут з'явілася думка стаць кампазітарам.

Сапраўды, вельмі многае звязвае яго з тэатрам. «Алегу, майму дарагому выхаванцу, таленавітаму артысту, музыканту, кампазітару, які аформіў музыкай многія спектаклі калектыву». Такія словы напісала на тэатральнай праграмцы ў дзень прэм'еры рэжысёр вядомай і папулярнай у свой час дзіцячай драматычнай студыі Палаца культуры Белсаўпрофа Ніна Фурэн, дзе некалі займаўся Алег. А потым была маладзёжная студыя «Юнацтва». Яна, як прыгадвае Алег, была для яе ўдзельнікаў своеасаблівым гуртком самаадукацыі і самараскрыцця. Пазней некалькі чалавек з гэтай студыі, ужо прафесійныя артысты, арганізавалі свой літаратурны тэатр. Ставілі кампазіцыі паводле твораў Купалы, Хлебнікава, Дастаеўскага, Танка, Багдановіча. Алег Залётнеў пісаў для тых інсцэніровак музыку. Дарэчы, у аснову араторыі «Лісткі календара» была пакладзена літаратурная кампазіцыя, падрыхтаваная некалі іх калектывам. А цяпер энтузіясты збіраюцца зрабіць літаратурную кампазіцыю паводле паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра».

— Менавіта тэатр, — працягвае Алег, — сфарміраваў мяне як кампазітара. Я не агаварыўся. У тэатры ўвесь час розныя спектаклі, таму трэба ўмець хутка мабілізавацца, перабудавацца, памяняць почырк, стыль. Быць кожны раз непазнавальна новым, непрадказальным значна цяжэй, чым эксплуатаваць аднойчы знойдзенае. У кампазітарскім асяроддзі яшчэ існуюць адносіны да тэатральнай музыкі як да нечага другараднага, утылітарнага. Але гэта далёка не так.

Тыя, каму даводзілася працаваць або сутыкацца па справах з Алегам Залётневым, адзначаюць яго грунтоўнасць ва ўсім. Не спяшаючыся, добра падрыхтаваўшыся (вялізны пісьмовы стол у рабочым кабінеце кампазітара завалены кнігамі, часопісамі, партытурамі, зроблены выпіскі на асобных аркушах) і абдумаўшы ўсе дэталі будучага твора, ён садзіцца за інструмент. Цішыня і поўная сканцэнтраванасць. Бывае, што дотык да клавішаў, гучанне старога раяля настройваюць на адпаведны лад, калі лёгка пішацца музыка.

Па натуры Алег вельмі цэльны, дзейны і энергічны чалавек, жыва цікавіцца літаратурай, рознымі відамі мастацтва. Няўдачы, зразумела, не натхняюць, але поспехі не кружаць галавы. Няма ў яго і «комплексу геніяльнасці», калі ўласная асоба здаецца самай значнай у свеце. Арганічны стан для яго — незадаволенасць і пастаянны пошук.

— Калі творчы чалавек самазаспакоіўся, ён памёр для мастацтва, — лічыць А. Залётнеў. — І будучыні ў яго няма. Да слова сказаць, я не ведаю дакладна, што напішу заўтра. Не люблю, калі прыклейваюць ярлыкі, скажам, «кампазітар-песеннік» ці «тэатральны кампазітар». Прафесійны кампазітар павінен пісаць усё, а не замыкацца на нейкай сваёй дзялянцы. Хочацца напісаць і сімфонію, і балет... Мне бачыцца сімфонія, і я дакладна ведаю, што там будзе частка — «Апакаліпсіс». Чым гэта навеяна? Трагедыяй Чарнобыля, пастаяннай пагрозай атамнай вайны ў свеце, трывогай за будучыню дзяцей, прадчуваннем катастрофы, якая можа спасцігнуць чалавецтва, калі яно будзе ісці на повадзе масавай культуры.

Нядаўна ў біяграфіі Алега Залётнева скончыўся непрацяглы перыяд, калі бы[illegible]роста «вольным мастаком». [illegible]зноў звёў яго з тэатрам. Ц[illegible]ер ён пры пасадзе: загадчык музычнай часткі Дзяржаўнага маладзёжнага тэатра БССР. [illegible]очацца актыўна ўдзельнічаць у грамадскіх справах, ад кожнага чалавека, калі ён н[illegible]эўнадушны, мне здаецца, [illegible]сама нешта залежыць», — тлумачыць кампазітар сваю пазіцыю.

Што яго асабліва хвалюе?

— Што можа быць агідней бездухоўнасці? — адказвае пытаннем на пытанне. — Мастацтва, як гэта ні горка, у многім згубіла свой аўтарытэт. Адну з прычын гэтага я бачу ў тым, што яно адарвалася ад жыцця. Стала існаваць само для сябе. Атрымалася дзіўная і ненатуральная сітуацыя: мастакі пішуць для мастакоў, акцёры іграюць для акцёраў, музыканты — для музыкантаў. Праўда, цяпер многае мяняецца, але шэрасць, кан'юнктуршчына ў мастацтве не так лёгка здаюць свае пазіцыі.

Работы ў дзеячаў мастацтва і культуры непачаты край. Самы час заняцца элементарным асветніцтвам у масах. Думаю, што новая перадача «Беларускія кампазітары дзецям», прэм'ера якой нядаўна адбылася (я яе «хросны бацька» і вядучы) будзе карыснай для юных, дапаможа ім лепш арыентавацца ў свеце музыкі. Мне здаецца, што падобныя тэле- і радыёперадачы павінны існаваць і для дарослых. Бо захапленне моладзі толькі рокам і поўнае непрыняцце іншай музыкі — гэта не проста даніна модзе, але і элементарная неразвітасць, абмежаванасць густаў. А густы трэба выхоўваць. Я з аптымізмам гляджу ў будучыню і таму веру ў рэнесанс класікі.

Цяпер А. Залётнеў жыве па строгаму раскладу. Спраў прыбавілася, а паспець зрабіць трэба многае: падрыхтавацца да лекцый у Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце, дзе ён чытае курс «Работа рэжысёра з кампазітарам», запісаць перадачу на радыё, схадзіць на канцэрт у філармонію, на рэпетыцыю ў тэатр, на кінастудыю... У імклівых буднях сучаснасці нараджаецца яго музыка.

Таццяна АНТОНАВА.

ЧАРГОВАЕ ВЫДАННЕ СЛАВІСТЫЧНАГА ЦЭНТРА Ў ПРАЗЕ

ФОНД АЛЯКСАНДРА СМІРДЗІНА

У славянскім свеце за пасляваенныя дзесяцігоддзі надзвычай шырокую папулярнасць набыла «Слованска кнігоўня» — адна з буйнейшых спецыялізаваных чэшскіх навуковых бібліятэк, што месціцца ў старажытнай дзяльніцы Прагі пад лаканічнай назвай «Старэ Место». У яе надзвычай багатых фондах захоўваецца літаратура пра гісторыю і культуру ўсіх славянскіх народаў. Кожны з славістаў любой краіны, які прыязджаў у Прагу, заўжды імкнуўся пабываць у гэтай унікальнай культурнай установе. Яшчэ ў 20-я гады Славянскую бібліятэку наведалі акадэмік Я. Карскі, рэктар Беларускага універсітэта У. Пічэта, вядомы педагог і літаратар І. Дварчанін, паэт У. Жылка. Дарэчы, ужо ў тыя часы невялікі калектыў «Слованскай кнігоўні» наладзіў сувязі з Інстытутам беларускай культуры, Беларускай дзяржаўнай бібліятэкай у Мінску і Беларускім навуковым таварыствам у Вільні. У нашы дні сувязі Славянскай бібліятэкі і яе буйнейшага бібліяграфічнага цэнтра славістыкі з навуковымі гуманітарнымі ўстановамі і бібліятэкамі значна пашырыліся.

Увагу беларускіх навукоўцаў Славянская кнігоўня прыцягвае не толькі сваімі багатымі і рэдкімі фондамі, але і тым, што з'яўляецца буйнейшым выдавецкім цэнтрам па выпуску славістычнай літаратуры і бібліяграфічных даведнікаў, што тут кожны год арганізуецца каля сарака ілюстрацыйна-кніжных выставак, звязаных з юбілейнымі і памятнымі датамі ў галіне славістыкі. Да таго ж па даручэнню Міжнароднага камітэта славістаў, які перыядычна праводзіць з'езды вучоных, Славянскай бібліятэцы даручана выдаваць бібліяграфічныя даведнікі гэтых важных мерапрыемстваў. Апрача гэтага, яна выпускае выданні, задача якіх прапагандаваць уласныя бібліятэчныя фонды. Да ліку найбольш значных выданняў трэба аднесці бібліяграфічны слоўнік «Чэхаславацкія працы аб мовах, гісторыі і культуры славянскіх народаў пачынаючы з 1760 года» (1972), які падрыхтаваны сумесна з Дзяржаўнай бібліятэкай ЧССР і Чэхаславацкім інстытутам Чэхаславацкай Акадэміі навук, зборнік артыкулаў па пытаннях гісторыі чэшска-рускіх культурных узаемасувязей (1976), кнігу М. Поглеёвай «Чэшска-польскія літаратурныя сувязі ў 1945—1979 гадах» (1980), працу Францішкі Сакаловай «Кірылічныя выданні славянскіх народаў» (1982), «Ленініяна ў Славянскай кнігоўні» — бібліяграфічны даведнік рэдкіх прыжыццёвых прац У. І. Леніна, якія выдадзены да 1923 года і захоўваюцца ў бібліятэцы (1984), зборнік прац «Славянскія літаратуры» (1984) і іншыя кнігі.

З апошніх выданняў гэтага славістычнага цэнтра прыцягвае ўвагу кніга Льва Кішкіна «Да гісторыі Смірдзінскага фонду Славянскай бібліятэкі» (1987). Аляксандр Смірдзін (1795—1857) — вядомы рускі публіцыст, кнігавыдавец, уладальнік літаратурнага салона, «Бібліятэкі для чытання» і кніжнай лаўкі ў Пецярбургу. Яго літаратурны салон і багатая бібліятэка адыгралі выдатную ролю ў развіцці тагачаснага культурнага жыцця ў Расіі. Варта прыгадаць, што кнігамі Аляксандра Смірдзіна карысталіся В. Жукоўскі, І. Крылоў, А. Пушкін, М. Гогаль, П. Вяземскі, А. Герцэн, Ф. Дастаеўскі і многія іншыя вядомыя літаратары Расіі. З нашых землякоў паслугамі «Бібліятэкі для чытання» карысталіся паэты Адам Міцкевіч (1798—1855), Ян Баршчэўскі (1790—1851) і мастак-жывапісец, член Імператарскай акадэміі мастацтваў Іосіф Аляшкевіч (1777—1830). Такім чынам, гэтага «высакароднага кніжніка» (словы А. Пушкіна), гасцінна[illegible] і сардэчнасцю якога кар[illegible]таліся многія выдатныя людзі таго часу, ведалі ў м[illegible]х кутках Расіі. З прычыны[illegible]гага яго бібліятэка яшчэ[illegible] жыцці стала своеасаб[illegible]м культурным і гістарычным помнікам. Трэба ўлічваць [illegible]о, апрача кніг рускіх а[illegible]раў, тут былі пераклады на рускую мову твораў Ф. Петраркі, Э. Ратэрдамскага, Гарацыя, Мантэск'е, Вальтэра, Русо, Дзідро, Лесінга, Шылера, Гётэ і многіх іншых выдатных прадстаўнікоў еўрапеўскіх літаратур. Смірдзінская бібліятэка існавала і пасля смерці яе гаспадара аж да 1864 года, а затым пачалася распрадажа... У 1886 годзе стала вядома, што славутую Смірдзінскую бібліятэку купіў рыжскі кнігапрадавец Н. Кімель. З заснаваннем Славянскай бібліятэкі ў Празе (1924) яе кіраўніцтва пачало весці камплектаванне спецыяльных фондаў па гісторыі і культуры славянскіх народаў і ў 1932 годзе пасля доўгіх перагавораў купіла кнігі Аляксандра Смірдзіна. Так у Славянскай бібліятэцы апынуўся Смірдзінскі фонд у колькасці 12 938 тамоў.

У змястоўнай і цікавай кнізе Льва Кішкіна «Да гісторыі Смірдзінскага фонду Славянскай бібліятэкі» раскрываюцца гады станаўлення светапогляду публіцыста Аляксандра Смірдзіна, дзякуючы якому простыя людзі Расіі атрымалі магчымасць купляць недарагія кнігі рускіх і замежных пісьменнікаў. Жыва прадстаўлены тут пачатак выдавецкай і асветніцкай дзейнасці А. Смірдзіна, яго сустрэчы і цеснае супрацоўніцтва з Аляксандрам Пушкіным і іншымі славутымі рускімі літаратарамі і работнікамі культуры той пары. Свае разважанні аўтар умела ілюструе паэтычнымі партрэтнымі замалёўкамі вядомых людзей. Лепшыя літаратурныя сілы Расіі лічылі Аляксандра Смірдзіна выключнай асобай, таму цягнуліся да гэтага чалавека, любілі заходзіць да яго, каб пачуць пра кніжныя навіны, атрымаць бібліяграфічную даведку або купіць новую кнігу. Кнігарня Смірдзіна была тады лепшай у краіне і лічылася, па вызначэнню тагачаснай прэсы, «цэнтрам літаратурнай і разумовай дзейнасці, адкуль густ і веды разліваліся па ўсёй матухне вялікай Расіі». А яшчэ таму, пісалася ў газетах, што над кнігарняй знаходзілася «першая па багаццю і паўнаце» бібліятэка. Аляксандр Смірдзін і яго супрацоўнікі славіліся эрудыцыяй наконт кніжных спраў, мелі патрэбныя бібліяграфічныя матэрыялы. Уладальнік кнігарні з большасцю рускіх літаратараў супрацоўнічаў як выдавец, плаціў ім самыя высокія ганарары. Апрача таго, Смірдзін прыцягваў усіх сваёй дзелавітасцю, дабратой і прастадушнасцю.

У шырокім святле падаецца ў кнізе гісторыя Смірдзінскай бібліятэкі, яе лёс. Выданне ўдала ўзбагачаюць ілюстрацыі, якія дапамагаюць чытачу лепш уявіць асобу Смірдзіна і яго самаахвярную працу на карысць грамадскага і культурнага прагрэсу ў Расіі, а заадно і ва ўсім славянскім свеце.

Выданне кнігі Льва Кішкіна «Да гісторыі Смірдзінскага фонду» пад рэдакцыяй доктара Іржы Вацэка — яшчэ адна прыкметная вяха ў высакароднай дзейнасці калектыву Славянскай бібліятэкі, цікавая старонка ў культурных сувязях братніх славянскіх народаў дзеля іх духоўнага ўзбагачэння.

Леў МІРАЧЫЦКІ.

У Палацы культуры і тэхнікі Мінскага аўтазавода прайшоў творчы вечар вядомага беларускага пісьменніка Мікалая Чаргінца. Пра мужнасць аўтара, пра папулярнасць яго кніг гаварылі драматург Мікалай Матукоўскі, празаік Іван Чыгрынаў, літаратуразнавец Уладзімір Гніламёдаў, народны артыст СССР, кампазітар Ігар Лучанок. Творы яго займальныя, вострасюжэтныя. Пісьменнік даўно працуе ў органах міліцыі. Большасць кніг напісана пра міліцэйскія будні. А нядаўна ўбачыў свет раман «Тайна чорных гор» пра падзеі ў Афганістане, адкуль пісьменнік вярнуўся, прабыўшы там доўгі час у камандзіроўцы.

На вечары гучалі ўрыўкі з твораў М. Чаргінца, выконваліся песні — прафесійных аўтараў і беларускія народныя.

Сродкі, атрыманыя ад рэалізацыі білетаў на вечар, пералічаны ў Савецкі фонд міру і Савецкі фонд культуры.

НА ЗДЫМКУ: выступае пісьменнік Мікалай ЧАРГІНЕЦ.

К. СЦЕПАНЮК.

Фота У. КРУКА.

ФЛАРЫСТЫКА—АСОБЫ ВІД МАСТАЦТВА

КРУГЛЫ ГОД— ЛЕТА

Выпадковая сустрэча — і душа «ўзята ў палон». Жанчына робіць тое, пра што падсвядома марылася заўсёды,— прадаўжае жыццё хараства. Бачыш кветку, любуешся ёю, а сэрца ўжо пачынае шчымець: прыгажосць гэта такая недаўгавечная, адцвіце — і чакай цэлы год, пакуль убачыш яе зноў.

А вось Лідзія Дземідзенка, мастак-фларыст, умее «затрымліваць імгненне»: кветкі ў яе «цвітуць» круглы год.

Фларыстыка — гэта цэлая навука. І адначасова асобы від мастацтва. Зыходны матэрыял для фларыста — кветкі, трава, кара і лісце дрэў, грыбы... Разнастайнасць расліннага свету дае магчымасць ствараць розныя дэкаратыўныя кампазіцыі, нацюрморты, пейзажы і нават партрэты. Работа мастака-фларыста складаецца з трох этапаў: збор кветак, галінак; апрацоўка і сушка раслін (самая адказная работа) і, нарэшце, афармленне кампазіцыі.

Нібыта ўсё проста. А на справе інакш. Па-першае, далёка не ўсё сабранае ўдаецца засушыць, бывае, што да 80 працэнтаў матэрыялу псуецца. Няпроста падрыхтаваць і фон — часцей гэта ватманская папера. На яе наносіцца колер (у залежнасці ад задумы аўтара), а зрабіць гэта даволі складана: тут неабходны адценні колеру, плаўныя пераходы. Ну і, вядома, трэба мець тонкі густ, каб карціна атрымалася.

Лідзіі Мікалаеўне лягчэй: вока мастака бачыць больш і хутчэй. Калі галінка, травінка на зямлі для нас толькі галінка і травінка, то для яе гэта матэрыял для работы, яна ўжо бачыць іх у гатовай кампазіцыі.

Маляваць любіла з дзяцінства, і былі для гэтага задаткі. Але прафесійным мастаком стаць не давялося: вучылася ў політэхнічным інстытуце, працавала інжынерам на Мінскім трактарным заводзе, потым сям'я, дзеці. Для сябе малявала, калі былі свабодныя хвіліны. На сценах яе кватэры можна ўбачыць карціны, напісаныя алеем, працуе яна і тушшу.

Фларыстыка «зачаравала» яе, калі на выстаўцы ўбачыла работы Зоі Сычовай. Справа гэта тады была ...й, лёгка выклікала цікаў... Захацелася самой заняцца ёю. К гэтаму часу Лідз... Мікалаеўна была ўжо ... пенсіі, таму вольнага ча... пабольшала. Цяпер яна ... ко не ўяўляе свайго жыцц... без фларыстыкі. Чатыры ...ды займаецца яна любім... справай. Гэта чалавек захоплены, энергічны, добразычлівы. Вялікае задавальненне для яе даведацца, што работы яе спадабаліся, людзі зацікавіліся фларыстыкай. Яна ахвотна адклікаецца на любое пытанне. І чуеш: «Заходзьце. Пакажу. Дапамагу. Зробім разам».

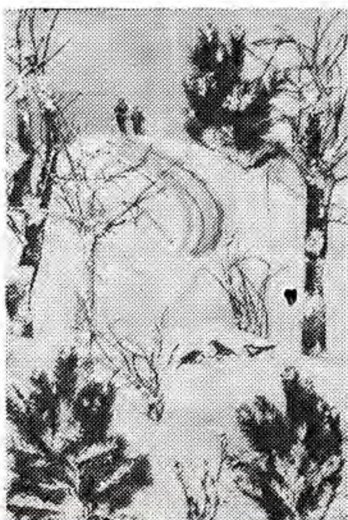
Карціны Лідзіі Мікалаеўны дэманструюцца на выстаўках. У яе ёсць дыпломы «Майстар залатыя рукі», граматы, Ганаровыя граматы. Але галоўнае для яе не ўзнагароды, а радасць творчасці, эстэтычная асалода. У час нашай гутаркі яна паўтарыла гэтую фразу некалькі разоў. Памагае ёй у рабоце і тое, што сям'я (муж, двое сыноў, іх жонкі, унукі) падтрымлівае яе захапленне. Лепшы падарунак нявесткам да дня нараджэння, свята — новая карціна. Імі ўпрыгожаны прасторныя кватэры абаіх сыноў. А самыя вялікія карціны, якім цяжка было знайсці месца ў гарадской кватэры, можна ўбачыць на сценах дачы. Усяго мастачкай створана больш за 200 работ. Многія падораны сябрам, знаёмым. Ну і, вядома, вочы разбягаюцца, калі ўваходзіш ва ўтульную двухпакаёвую кватэру, дзе жывуць Лідзія Мікалаеўна і яе муж, таксама пенсіянер.

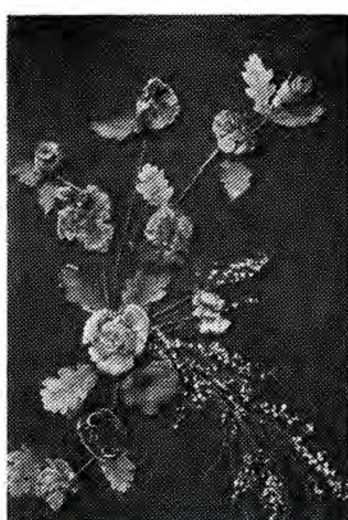
Лідзія Дземідзенка — член клуба «Прырода і творчасць» пры Доме прыроды, які знаходзіцца ў Троіцкім прадмесці ў Мінску. Тут цудоўная выставачная зала, ёсць магчымасць збірацца для творчых сустрэч, арганізоўваць персанальныя і ўсесаюзныя выстаўкі. Тут заўсёды рады з'яўленню новых членаў клуба.

Ірына КАЗЛОВА.

НА ЗДЫМКАХ: Лідзія ДЗЕМІДЗЕНКА; яе работы «Дзень нараджэння» (алей), «Зіма» (фларыстыка) і «Гора і слёзы Хатыні» (фларыстыка).

З надыходзячым Новым, 1988-м годам, дарагія чытачы! Зычым здароўя, дабрабыту, міру!

«Голас Радзімы»

ФІЛАТЭЛІСТЫЧНЫЯ ВЫСТАЎКІ

«САВЕЦКАЕ ПАЛЕССЕ-87»

Кожная філатэлістычная выстаўка — свята для калекцыянераў. Тая, што ў Магілёве,—свята двайное, таму што выстаўка такога маштабу тут праводзілася ўпершыню. «Савецкае Палессе»—гэта занальныя філатэлістычныя выстаўкі, якія праводзяцца з 1977 года і ў якіх прымаюць удзел філатэлісты гарадоў Беларусі, Украіны і РСФСР, што ўваходзяць у геаграфічную зону Палесся.

Выстаўка «Палессе-87» прысвячалася 70-годдзю Вялікага Кастрычніка. Гэта і вызначыла тэматыку філатэлістычных калекцый, прысланых з Мінска, Брэста, Кіева, Брянска, Смаленска, Чарнігава, Белгарада і іншых гарадоў.

Экспазіцыя расказала аб будаўніцтве новай многанацыянальнай дзяржавы, перамозе савецкага народа над фашызмам.

Многія філатэлісты прысвяцілі свае калекцыі роднаму краю. Мінчанін А. Разанаў назваў сваю калекцыю «Беларусь Савецкая». Моваю паштовых марак, канвертаў, спецыяльных штэмпеляў у ёй расказваецца аб нараджэнні ў агні грамадзянскай вайны Савецкай Беларусі, аб яе дасягненнях у прамысловасці, культуры, сельскай гаспадарцы. Журы прысудзіла А. Разанаву сярэбраны медаль выстаўкі.

Вялікі сярэбраны медаль атрымала цікавая работа філатэліста з Брэста Б. Сярко. У калекцыі паказаны першыя крокі Краіны Саветаў.

«Ф. Э. Дзяржынскі — жыццё і дзейнасць»— так назваў сваю калекцыю філатэліст са Смаленска Э. Кулянцаў. Яна адлюстравала ўсе этапы жыцця «рыцара рэвалюцыі». Сярэбраны м...даль—узнагарода за працу калекцыянера.

Х... ца адзначыць яшчэ дзве цікавыя калекцыі. «Вялікі Пра... ...тэй рэвалюцыі» — тэматычная распрацоўка магіляўчаніна Я. Грынёва. Яна прысвечана жыццю і дзейнасці К. Маркса, яго вучэнню, уздзеянню марксізму на грамадскае развіццё. Як ... працягам гэтага своеасаблівага філатэлістычнага расказу пра вялікіх людзей эпохі служыць калекцыя таксама магіляўчаніна А. Гурэвіча, прысвечаная У. І. Леніну.

У ...пазіцыі было прадстаўлена больш за 30 калекцый з 15 ...доў. Да адкрыцця выстаўкі Міністэрства сувязі выпусціла спецыяльны канверт, у дні яе работы на паштамце Магілёва прымянялася спецыяльнае гашэнне карэспандэнцыі.

Беларускае рэспубліканскае аддзяленне Усесаюзнага таварыства філатэлістаў звярнулася з просьбай у Праўленне Усесаюзнага таварыства філатэліі правесці чарговую філатэлістычную выстаўку «Савецкае Палессе-88» у сталіцы БССР горадзе-героі Мінску. Выстаўка будзе прысвечана 70-годдзю ўтварэння БССР.

Леў КОЛАСАЎ.

СПОРТ

Вось і завяршыўся шахматны марафон у Севільі. Чэмпіён свету Гары Каспараў у барацьбе з Анатолем Карпавым змог адстаяць свой тытул. Але для гэтага спатрэбілася згуляць усе 24 партыі. Канчатковы лік сустрэчы нічыйны — 12:12.

Кароткія паведамленні аб выступленнях беларускіх спартсменаў.

У складзе зборнай Савецкага Саюза пяцёра гандбалістаў мінскага СКА — Шаўцоў, Тучкін, Маліноўскі, Шаравараў і Майстрэнка — гулялі ў міжнародным турніры на прызы газеты «Заря Востока». Беларускія спартсмены ўзнагароджаны залатымі медалямі за камандную перамогу.

А вось гандбалісты юніёрскай зборнай нашай краіны, за якую выступалі мінчане Якімовіч і Руткевіч, на чэмпіянаце свету ў Бялградзе занялі трэцяе месца.

Зноў парадавала Марына Лобач. На міжнародных спаборніцтвах па мастацкай гімнастыцы ў Хельсінкі яна перамагла ў мнагаборʼі і атрымала чатыры вышэйшыя балы ва ўсіх асобных практыкаваннях.

Валейбалісткі мінскага «Камунальніка» двойчы з аднолькавым лікам — 3:0 перамаглі бельгійскі клуб «Антоніус» і выйшлі ў паўфінал Кубка уладальнікаў еўрапейскіх краін. Цяпер яны сустрэнуцца з чэхаславацкай «Славіяй».

У ЗВЯРОЎ ПЕРАМЕНЫ...

У гэтую пару года лясныя насельнікі рэзка мяняюць свой лад жыцця. Заяц-бяляк стаў зусім беленькі. Толькі вось кончыкі вушэй ды хвосцік у яго чорныя. Надыдзе ноч — падымецца бяляк з лежні, пагрызе асінавай кары ды тонкіх галіначак, выскачыць на дарогу паласавацца пахучым сенам, якое дзе-нідзе згубіў сялянскі воз, паскача, пабегае і зноў увесь дзень сядзіць ціха, толькі вачамі па баках косіць — ці не падкрадваецца хто.

А заяц-русак перабраўся бліжэй да жылля чалавека — тут прасцей здабываць корм: то пагрызе на гародзе рэшткі капусты, то наесца ўдосталь каля вялікай калгаснай сцірты...

Надзвычай прыгожай стала ліса. Уся агніста-рыжая, з бліскучай поўсцю, толькі жывот ды ніжняя частка шыі белыя. Віхляючы з боку ў бок пушыстым хвастом, носіцца яна па полі, раз-пораз тыцкаючыся пысай у маленькія, таўшчынёй з вялікі палец, норкі — мышкуе.

Прыкметна менш у лесе птушак. Але птушыныя галасы чуюцца. Пасвістае на маладой асіне вялікая сініца, выстуквае, як на барабане, дзяцел, трашчаць балбатлівыя сарокі.

А вось з'явіліся і нашы зімнія госці — амялушкі. Ярка-ружовыя, з чырвоным і жоўтым пер'ем у крылах і чубам на галаве.

Падбадзёраючы адзін аднаго сваімі звонкімі галасамі, ласуюцца яны янтарнымі гронкамі рабіны. А побач з імі — чырванагрудыя снегіры.

В. СТОМА.

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1857.